

Regulering av taushetsplikt i tros- og livssynssamfunn

Høringsuttalelse fra Presteforeningen

Presteforeningen ønsker videreføring av en lovbestemt taushetsplikt for prester i Den norske kirke og tilsvarende sjelesørgere i andre tros- og livssynssamfunn. Vi støtter derfor Departementets hovedalternativ to med forankring i en ny bestemmelse i trossamfunnsloven.

Presteforeningen organiserer flertallet av prester i Den norske kirke som i dag er omfattet av bestemmelsen i straffeloven § 211. Presteforeningen organiserer menighetsprester i Den norske kirke, prester i organisasjoner som Sjømannskirken, og prester som arbeider i samfunnsinstitusjoner som fengsler og sykehus.

Hensyn som tilsier fortsatt lovbestemt taushetsplikt

Taushetsplikten skal beskytte de som betror seg til prest eller tilsvarende sjelesørger, og bidra til at rommet for betroelser er et trygt, beskyttet rom. Taushetsplikten er grunnleggende for folks tillit til prestene og kirkens sjelesorg, og sentral i presters yrkesetikk. Presteforeningen er opptatt av at denne tilliten må videreføres gjennom en tydelig regulert taushetsplikt for prester og andre som på kirkens vegne driver sjelesorg, samt for tilsvarende samtalepraksiser innenfor andre tros- og livssynssamfunn. Presteforeningen ser at det har skjedd endringer på tros- og livssynsfeltet som det må tas høyde for i en videreført lovregulering, og støtter at lovbestemmelsen flyttes til trossamfunnsloven.

Sjelesorg og samtaler har ikke bare en «intern» funksjon i tros- eller livssynssamfunnet som en del av religions- eller livssynsutøvelsen (som for eksempel skriftemål). Samtalene kan dreie seg om alt fra alminnelige livsproblemer til eksistensielle og åndelige problemer og til skriftemål og syndsbejelse i fortrolighet. Den norske kirke spør ikke etter medlemskap hos de som søker kirkens sjelesorg. Fortrolighetsrommet ved samtale med prest eller tilsvarende sjelesørger har en samfunnsmessig verdi som ikke må undervurderes, og som Departementet er oppmerksom på (Høringsnotatet s. 37).

Presteforeningen mener det ikke er tilstrekkelig sikring av tilliten og rammen rundt fortrolighetsrommet og funksjonen dette rommet har for enkeltmennesker og samfunnet at «tros- og livssynssamfunnene selv ved behov vil kunne utforme taushetspliktregler» (Høringsnotatet, s. 8).

Presteforeningen viser til høringsuttalelsen fra Kirkerådet, Den norske kirke, og deler Kirkerådets synspunkt om at «en videreføring av en lovbestemt taushetsplikt vil kunne ses som uttrykk for statens aktivt støttende tros- og livssynspolitik med forankring i Grunnloven § 16, der staten anerkjenner at tro og livssyn er viktige aspekter ved menneskelig livsutfoldelse», samt synspunktet om at «en lovbestemmelse om taushetsplikt vil ha en autoritativ kraft som kan bidra til trygghet for den som betror seg.» I likhet med Kirkerådet mener Presteforeningen at en henvisning til at man har lovbestemt taushetsplikt kan gi en umiddelbar forståelse og trygghet hos konfidenter.

En følge av at taushetsplikten er lovbestemt, er at det også er bestemmelser om straff for brudd på taushetsplikten, straffeloven § 209, noe som vil understøtte tryggheten for at taushetsplikten overholdes.

Personkrets

Presteforeningen mener taushetsplikten bør gjelde for alle fast organiserte tros- og livssynssamfunn som har sjelesorg, eksistensielle samtalepraksiser eller livsveiledning hvor betroelser om personlige forhold inngår, og alle representanter for tros- og livssynssamfunn som praktiserer slike samtaler. Ikke minst er dette viktig i offentlige institusjoner, hvor aktører fra flere tros- og livssynssamfunn opererer side ved side. Siden taushetspliktreglene kom inn i straffeloven, har det skjedd en utvikling hvor det er flere roller enn prestene i Den norske kirke som mottar betroelser om hemmeligheter som en del av sitt arbeid. Også ansatte som diakoner, kateketer og menighetspedagoger mottar betroelser på grunn av sine stillinger og oppgaver. Hemmeligheter disse blir betrodd i sitt arbeid bør reguleres av samme taushetsplikt som en prest i Den norske kirke.

Taushetsplikt ved tverrfaglig samarbeid om samfunnsoppgaver og i tros- og livssynstjeneste i offentlige institusjoner/samfunnsinstitusjoner

Prester, diakoner, kateketer og menighetspedagoger i Den norske kirke vil i ulike sammenhenger samhandle med offentlige institusjoner. Prestenes tjeneste med å overbringe dødsbud skjer på oppdrag fra og i samarbeid med politiet. Mange steder sitter prest eller diakon i tverrfaglige kommunale kriseteam, eller inngår på andre måter i beredskapsapparatet. I forbindelse med trosopplæring og konfirmantundervisning har kateketer, menighetspedagoger, prester og diakoner ofte kontakt med ulike offentlige hjelpeinstanser om tilrettelegging for enkeltbarn. En lovbestemt taushetsplikt vil kunne gi grunnlag for ryddighet og avklaring av taushetspliktens rekkevidde og adgangen til informasjonsutveksling i slike samhandlingssituasjoner. Det samme gjelder for presters og diakoners tjeneste i samfunnsinstitusjoner, og hvor prester, diakoner og evt. andre tros- og livssynsmedarbeidere inngår i tverrfaglig samarbeid i institusjonene.

Hensynet til presters og andre sjelesørgeres arbeid i (eller for) samfunnsinstitusjoner tilsier at det ikke er tilstrekkelig med forankring av taushetsplikten i interne regelverk i tros- eller livssynssamfunnet. Innsatte eller pasienter og pårørende vil i møte med mer livssynsmangfoldig eller livssynsåpen tros- og livssynstjeneste, neppe reflektere over at representanter for ulike tros- og livssynssamfunn kan ha ulike forpliktelse knyttet til taushetsplikt. Også for det kollegiale samarbeide i mer sammensatte tros- og livssynstjenester i offentlige institusjoner, vil regulering av taushetsplikt i lov og forskrift, bidra til ryddighet og tydelighet, og til klargjøring av hva innsatte, pasienter og pårørende kan forvente når de kommer med betroelser.

Hensynet til disse kontekstene for sjelesorg og samtalepraksis kan tilsi at det kan være behov for mer detaljerte forskrifter enn en lovbestemmelse i trossamfunnsloven.

Opplysningsplikt eller -rett til barnevernet

Noen tros- og livssynssamfunn kan se behov for å gjøre delvis unntak fra taushetsplikten, for eksempel for å kunne gi opplysninger til barnevernet. Dette er det viktig å legge til rette for. En mulighet kan være et unntak fra taushetsplikten i form av en *rett* til å melde til barnevernet når vilkårene etter barnevernsloven § 13-2 er oppfylt. Dette kan imidlertid være vanskeligere å oppfatte og kommunisere som et legitimt unntak fra taushetsplikt enn opplysnings*plikt*. Det kan

derfor være viktig å avklare en eventuell opplysningsrett i lov. Presteforeningen mener konsekvensene av å innføre en slik opplysningsrett i så fall må utredes nærmere.

Del II Bevisforbud

Presteforeningen mener, i likhet med Den norske kirke, at det er avgjørende viktig at bevisforbudsregler videreføres, enten taushetsplikt pålegges i lov eller av det enkelte tros- eller livssynsamfunnet. Presteforeningen støtter å videreføre reglene om bevisforbud i straffeprosessloven og tvisteloven.

Presteforeningen ønsker en restriktiv praksis med hensyn til å vitne etter å ha blitt løst fra taushetsplikten, av hensyn til å opprettholde et beskyttet rom for de innsattes betroelser, og til den generelle tilliten til dette rommet for alle innsatte.

Det er et grunnleggende menneskelig behov å kunne betro seg til noen. Det ligger også en samfunnsmessig verdi i trygge rom, der det vanskeligste mennesket bærer på, kan deles uten frykt for hva som vil skje når man gjør dette. Det kan ikke ivaretas om en kan pålegges å gi opplysningene til retten. Bevisforbud sikrer at muligheten til å tie er reell. I tillegg kommer hensynet til religionsfriheten for personer og grupper som har betroelser under taushetsplikt som en del av sin trosutøvelse. Presteforeningen støtter derfor, i likhet med Den norske kirke, at reglene om bevisforbud mv. i alle tilfeller videreføres. Presteforeningen støtter at personkretsen endres til «prester eller tilsvarende sjelesørgere» i «fast organiserte tros- eller livssynssamfunn».

Oslo 13.11.2024

Eva Klokkeud, leder